

**FARKAS L. GYULA
(1932–2025)**

Életének 94. évében, 2025. október 18-án elhunyt Prof. Dr. Farkas L. Gyula antropológus, a Szegedi Tudományegyetem (JATE) TTIK BI Embertani Tanszék korábbi vezetője.

Farkas L. Gyula 1932. április 11-én született Szabadszálláson. Szegeden szerzett biológia-kémia tanár szakon egyetemi diplomát 1954-ben. 1955-ben Bartucz Lajos professzor hívására jött a szegedi Embertani Tanszékre. Itt végigjárta a ranglétrát: 1988-ban egyetemi tanári kinevezést kapott, a tanszékot pedig 1980 és 1997 között vezette. Elévülhetetlen érdemeket szerzett mind a régészeti korú embertani leletanyagok, mind az élő emberek antropológiai kutatásában. Egyetemi oktatóként és tudományszerűsítőként is maradandót alkotott.

1955-től, közel 70 éven át publikált, ameddig ereje engedte. Különböző tudományos folyóiratokban mintegy 440 publikációja jelent meg. Több kiadvány, köztük az „Ópusztaszer-Monostor lelőhely antropológiai leletei”, „A magyar antropológia története” és „A Biblia biológus szemmel” című könyv is az ő nevéhez fűződik.

1970–1980 között az MTA Antropológiai Bizottságának titkára, 1980–1985 és 2005–2008 között a testület elnöke. 2011-től haláláig a MTA Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottság tagja. 1990 és 2002 között a Magyar Biológiai Társaság Szegedi Csoportjának elnöke, 2014 és 2022 között a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztályának elnöke volt. 1980 és 1999 között az *Acta Biologica Szegediensis* főszerkesztője, 1973-tól haláláig az *Anthropologiai Közlemények* szerkesztőbizottságának tagja volt.

Szakmai munkáját többek között József Attila és Bartucz Lajos emléklapokkal, valamint a Magyar Biológiai Társaság Gelei József Emlékérmével ismerték el.

Halála nagy veszteség a hazai embertani kutatás és a teljes magyar tudományos közösség számára.

Emlékét tisztelettel megőrizzük!

*MTA Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottság és Köztestülete
MBT Embertani Szakosztály vezetősége és tagjai
SZTE és ELTE Embertani Tanszékek oktatói, kutatói és hallgatói
MTM Embertani Tár munkatársai*

2025-ben a Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszéke és a Magyar Tudományos Akadémia Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága közösen terjesztette fel Farkas Professzor Urat a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje állami kitüntetésre, tisztelegve sok évtizedes kiemelkedő szakmai munkássága előtt. Az előterjesztést a MTA VIII., Biológiai Tudományok Osztálya 2025. júniusi ülésén támogatta, és támogatólag továbbította a MTA Elnöksége felé. A Magyar Tudományos Akadémia felterjesztése azonban, Professzor Úr sajnálatos halála miatt, már nem érhetette el célját.

Farkas Professzor Úr hosszas betegeskedés után 2025. október 18-án hunyt el. Hamvait a kecskeméti köztemetőben felesége urnája mellé temették.

Farkas Professzor Úr halálának időpontját utólag munkatársai írták be – a teljes szöveget azonban Professzor Úr írta, néhány hónappal halála előtt. Önéletrajzát változatlan formában és tartalommal, az ő kérésének megfelelően osztjuk meg.

Pálfi György, Pap Ildikó, Molnár Erika, Hajdu Tamás és Bereczki Zsolt

Farkas L. Gyula professzor urat végső nyughelyére kísérő kollégái, tanítványai a kecskeméti temetőben

* * *

Nekrológ – Dr. Farkas László Gyula önéletrajza

Erdélyi szülők gyermekeként 1932. április 11-én Szabadszálláson született. Édesapja járásbíró, édesanyja háztartásbeli, idősebb bátyja ügyész, fiatalabb bátyja mérnök, nővére orvosasszisztens volt.

A kecskeméti óvónőképző elemi iskolájában a Kossuth díjas Magyar Ilonka tanítónőnél kezdte meg iskolai tanulmányait. A gróf Tisza István gimnáziumban folytatta, majd az államosítás után megalakult Katona József gimnáziumban 1950-ben érettségizett. Ugyanezen évben beiratkozott a Szegedi Tudományegyetem biológia-kémia szakára, ahol 1954-ben okleveles középiskolai tanári diplomát kapott.

Ezt követően három hónapos katonai tiszti kiképzésen vett részt. Tizenkét alkalommal teljesített katonai szolgálatot, rendfokozata tartalékos százados.

1954 novemberétől 1955. január 31-ig Kecskeméten a Budai utcai általános iskolában tanított. 1955. február 1-től 70 éves korában bekövetkezett nyugdíjazásáig a Szegedi Tudományegyetem Embertani tanszékén dolgozott. Itt már 3.–4. éves egyetemista korában demonstrátor volt. 1955-ben tanársegédnek, 1961-ben adjunktusnak, 1977-ben docensnek, 1988-ban egyetemi tanárnak nevezték ki. 1980 és 1997 között a tanszék vezetője volt.

1955-ben Kiss Katalin tanárnővel házasságot kötött. 1959-ben Ildikó, 1961-ben Csaba nevű gyermekük született. Előbbi nyugdíjas egyetemi adjunktus, utóbbi vasútépítő mérnök. Két leány és két fiú unokája, három dédunokája van.

1960-ban summa cum laude minősítéssel testnövekedési témakörből egyetemi doktori, 1976-ban a Dél-alföldi őskori leletekből írt dolgozatával kandidátusi, 1987-ben országos menarche kutatásból írt disszertációjával akadémiai doktori minősítést szerzett.

A biológia antropológia alapjait Bartucz Lajos professzor tanítványaként sajátította el. 500 publikációja jelent meg. Egyik fő kutatási területe a neolitikumtól a magyar középkorig terjedő régészeti korokból származó közel 7000 emberi lelet vizsgálata, melyekről 1955 óta 83 publikációja jelent meg. Elsősorban tiszántúli és délföldi, mintegy 70 ezer gyermek növekedéséről és ééréséről 110 közleményében számolt be. Tízezer ma élő felnőtt antropológiai vizsgálatát végezte el, az eredményeket 29 tanulmányban, köztük 7 helytörténeti monográfiában ismertette. Tudománytörténeti munkái közül említendő több, mint 50 nekrológ, ill. tudománytörténeti, valamint 2 szakbibliográfiai cikk. További 67 ismeretterjesztő cikke jelent meg.

Több alkalommal volt vezetője OTKA pályázatoknak.

Külföldön 41, belföldön 185 tudományos előadást tartott.

Tanulmányúton és konferencián vett részt Albániában, Bulgáriában, a Burját Köztársaságban, Csehszlovákiában, Franciaországban, Görögországban, Jugoszláviában, Kubában, Lengyelországban, az NDK-ban, az NSZK-ban, Olaszországban, Szovjetunióban.

A 47 éves oktatási tevékenysége alatt a főkollégiumon kívül 5 speciálkollégiumból tartott egyetemi és főiskolai hallgatóknak előadást. Irányításával 81 hallgató készítette el szakdolgozatát, 14 doktorandusz egyetemi doktori értekezését. Több kandidátusi és akadémiai doktori értekezés bírálója volt.

Egyetemi és tudományos közéleti tevékenységet is folytatott. Ezek között említhető az Országos Tudományos Diákköri Konferencia Természettudományos Szekciójának megszervezése (1970, 1974). 1973 óta tagja a MTA Antropológiai Bizottságának, melynek 1970–1980 között titkára, 1980–1985 között elnöke volt. 1990–2002 között elnöke volt a Magyar Biológiai Társaság Szegedi Csoportjának. 1985–2002 között tagja volt a MTA Tudományos Minősítő Bizottsága Biológiai tudományok I. szakbizottságának. 1973-tól tagja az Anthropologiai Közlemények Szerkesztőbizottságának, 1980–1999 között az Acta Biologica Szegediensis főszerkesztője.

Állami kitüntetést nem kapott, de munkásságát több elismerés jelzi. Ezek: Az Oktatásügy kiváló dolgozója (1970), Kiváló munkáért kitüntetés (1980), JATE aranykoszorús törzsgárda jelvénye (1984), a JATE József Attila és Bartucz Lajos emléklakettje (1990), Magyar Biológiai Társaság Gelei József Emlékérme (1998) és Huzella Tivadar Emlékérme (2010), Pedagógus Szolgálati Emlékérem (2002). 2014-ben és 2019-ben a SZTE TTIK díszoklevelét, 2011-ben a professor emeritus címet kapta meg.

Farkas L. Gyula

*Farkas L. Gyula professzor úr búcsúztatása a
Kecskeméti Köztemető arany ravatalozójában*

* * *

Pálfi György személyes megemlékezése – Elhangzott Farkas Gyula professzor úr temetésén, Kecskeméten, 2025. november 21-én

Tiszteletes Úr, Kedves Gyászoló Család, Gyászoló Barátok, Ismerősök, Kollégák!

A szélrózsa minden irányából, határon innen és túlról, Szabadkáról, Szegedről, Budapestről és Nyíregyházáról érkezünk egykori kollégái és volt tanítványai, hogy szeretett mesterünktől és tanárunktól, a magyar biológiai antropológia doyenjétől, Farkas Gyula emeritus professzor úrtól búcsút vegyünk. Nagy tisztelettel jöttünk, nem csupán a magunk nevében, hanem különböző szakmai testületeink/ közösségek képviselőjeként is.

Elhoztuk a Szegedi Tudományegyetem Biológia Intézete és a szegedi Embertani Tanszék virágait, a Magyar Biológiai Társaság Szegedi Csoportja és a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztály koszorúját, az ELTE Embertani Tanszék koszorúját, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Antropológiai Bizottságának búcsúzó virágait is. Mindez természetes kötelezettségünk, hiszen Farkas professzor úr rendkívül gazdag szakmai életpályája során e testületek mindegyikének vezetésében meghatározó szerepet töltött be.

Több, mint fél évszázadon át, 1973-tól kezdve volt tagja – és 5 éven át elnöke - az MTA Antropológiai Bizottságának. 1990-től 2002-ig a Magyar Biológiai Társaság Szegedi Csoportjának munkáját irányította. 1980-tól 1999-ig a szegedi Biológia Intézet folyóirata, az Acta Biologica Szegediensis főszerkesztőjeként tevékenykedett, és 1973-tól haláláig, 53 esztendőn át az Anthropologiai Közlemények szerkesztője volt. Farkas professzor úr hosszú ideig volt a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztály elnöke – az elnökséget a közelmúltban, már 90. életében adta át utódának – aki ma velünk együtt, személyesen búcsúzik.

Farkas professzor úr több mint hét évtizedes fáradhatatlan munkával írta be nevét a hazai antropológia aranykönyvébe. A biológiai antropológia alapjait a szegedi tanszék alapítója, Bartucz Lajos professzor tanítványaként sajátította el. 1955-től egészen 2002-ig, 70 esztendősen korábban történt nyugdíjazásáig a Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszékének munkatársa volt. 1960-ban summa cum laude minősítéssel testnövekedési témakörből egyetemi doktori, 1976-ban a dél-alföldi őskori leletekből írt dolgozatával kandidátusi, 1987-ben országos menarche kutatásával akadémiai doktori minősítést szerzett. 1980 és 1997 között 17 tanéven át vezette a szegedi tanszéket.

Professzor úr gazdag szakmai életútját több mint félezer megjelent publikáció fémjelzi. Számos önálló kötet, köztük az „Ópusztaszer-Monostor lelőhely antropológiai leletei”, „A magyar antropológia története”, valamint „A Biblia biológus szemmel” című munkák szerzője, továbbá társ-szerkesztője a "Honfoglaló magyarság - Árpád kori magyarság" című kiadványnak. Egyetemi jegyzetei mindmáig népszerűek és megbecsültek a hallgatók körében. Oktatói pályája során összesen közel 100 hallgató szakdolgozati, illetve doktori munkáját irányította. Farkas professzor úr kiemelt figyelmet szentelt a hazai antropológia jövőjének biztosítására és a szakmai utánpótlás-nevelésre: az SZTE Embertani Tanszék valamennyi oktatójának tanára, többünknek PhD témavezetője is volt.

Kedves Gyászoló, és Különös Tisztelettel Kedves Professzor Úr – Drága Gyula bátyám! Búcsúzni jöttünk Hozzád – akik tudtak jönni, itt vannak velünk. Akik pedig nem lehetnek jelen, üzenetben küldik el szeretetüket és tiszteletüket. Búcsúzik Tőled egykori tanítványod, Karikó Katalin Nobel-díjas biológus, aki büszkén idézi fel az együtt töltött egyetemi éveket, és háláját fejezi ki minden támogatásért. Meleg szavakkal emlékezik Rád egykori PhD-témavezető társad, Olivier Dutour francia professzor, a Szegedi Tudományegyetem 2023-as díszdoktora.

Pálfi György búcsúzik Farkas professzor úrtól

Tavalyi díszdoktorunk, Albert Zink müncheni antropológus professzor külön köszönetét küldi azért, hogy a kilencvenes években tanulmányútján szívesen fogadtad őt szegedi tanszékedben, és hálás a sok értékes német nyelvű szakmai beszélgetésért. Egykori kiváló pályatársad, Charles Susanne, a brüsszeli egyetem emeritus humánbiológia professzora pedig hálás szívvel emlékezik a sok közös munkára, és arra, hogy 1994-ben a Te felterjesztésednek köszönhetően vehette át a díszdoktori címet a szegedi egyetem akkori rektorától.

Köszönöm, Professzor Úr, hogy megmutattad: a sikerhez a következetes munka mellett bátorság is kell. Hiszen, ahogy többször elmondtad: bátorság nélkül nincs győzelem.

Kollégáid és tanítványaid nevében most tisztelettel búcsúzunk. Ígérjük, tovább viszzük a zászlót, amit annyi éven át olyan magasan tartottál.

Nyugodj békében, Drága Gyula bátyám!

Pálfi György

